

Niedźwiedź Wojtek i pies Szarik na frontach II Wojny Światowej

Niedźwiedź Wojtek i pies Szarik na frontach II Wojny Światowej

Wstęp

1 września 1939 roku Niemcy zaatakowały Polskę. Pomimo tego, że II Rzeczpospolita zawarła wcześniej układy z Wielką Brytanią i Francją, państwa te nie przysły jej z pomocą. Poza wypowiedzeniem wojny Niemcom nie podjęły żadnych działań wojennych.

Nie tylko Niemcy zaatakowały Polskę. W nocy z 16 na 17 września na ziemi polskie od wschodu wkroczyła Armia Czerwona łamiąc wcześniejszy układ o nieagresji zawarty przez Związek Sowiecki. Osamotnieni Polacy ponieśli klęskę. Części żołnierzom udało się opuścić obszar kraju i przedostać na zachód Europy.

Po przegranej kampanii wrześniowej Polska znalazła się pod okupacją i III Rzeszy i Związku Sowieckiego. 28 września III Rzesza i ZSRS podpisały układ zmieniający ustalone wcześniej w pakcie Ribbentrop-Mołotow granice. Do niewoli sowieckiej trafiło ponad 200 tysięcy żołnierzy polskich.

W kolejnych latach sytuacja w Europie bardzo szybko się zmieniła. Niemcy zaatakowały w 1940 roku Danię, Norwegię, Belgię, Holandię oraz Francję i Wielką Brytanię. Rok później napadły również dotychczasowego sojusznika, Związek Sowiecki. Rosjanie w pierwszej fazie wojny zaczęli przegrywać. Państwa zachodnie, Wielka Brytania i USA, zadeklarowały pomoc zbrojną i polityczną.

Wybuch wojny niemiecko-sowieckiej spowodował, że ZSRS stał się sojusznikiem państw walczących z III Rzeszą. W tej sytuacji generał Sikorski zawarł porozumienie z ZSRS (1941 rok), które umożliwiło utworzenie armii polskiej. W jej skład mieli wchodzić Polacy zesłani w głąb Związku Sowieckiego oraz jeńcy wojenni. Dowództwo nad armią przejął **gen. Władysław Anders**. Po opuszczeniu przez armię Andersa ZSRS, Stalin postanowił utworzyć kolejną armię polską. Oficjalną przyczyną była prośba polskich komunistów, którzy przebywali wtedy na terenie ZSRS. Pierwsza jednostka nosiła nazwę 1 Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki. Powstała w maju 1943 roku.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nauczysz się

1. opisywać historię Armii Andersa,
2. wyjaśniać związek losów Wojtka z żołnierzami Armii Andersa,
3. wymieniać kolejne etapy szlaku armii Berlinga,
4. objaśniać uwarunkowania polityczne dotyczące powstania filmu „Czterej pancerni i pies”.

Cele edukacyjne zgodne z etapem kształcenia

1. dostrzeżę wielość perspektyw badawczych oraz wielorakie interpretacje historii i ich przyczyny;
2. tworzy narrację historyczną uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;
3. integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

NIEDŹWIEDŹ WOJTEK I PIES SZARIK NA FRONTACH II WOJNY ŚWIATOWEJ - audiobook

Rozdziały audiobooka:

1. Generał Anders i Monte Cassino
2. Niedźwiedź Wojtek
3. Pies Szarik

Uwaga!

Notatka dla prowadzącego:

Przed rozpoczęciem pracy z audiobookiem, możesz skorzystać z przygotowanego scenariusza lekcji, który pokazuje, jak wdrożyć materiały multimedialne w tok lekcji.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wskazówka

Podczas odsłuchiwania audiobooka zwróć uwagę na losy Polaków w ZSRS i ich dwie drogi marszu do Ojczyzny.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PozMh7CfD>

Niedźwiedź Wojtek i pies Szarik na frontach II wojny światowej

Rozdział 1

Generał Anders i Monte Cassino.

Materiał przedstawia rozmowę Tomka z jego starszą kuzynką Anią. Tomek przygotowuje się do konkursu historycznego o losach żołnierzy polskich na frontach II wojny światowej. Ania go odpytuje.

– Cześć Tomku.

– Cześć Aniu. Dobrze, że przyszłaś.

– Coś się stało?

– Znalazłem artykuł o niedźwiedziu Wojtku, który walczył w Armii Andersa. A pamiętam serial, w którym występował pies Szarik. Żołnierze, którym w serialu towarzyszył Szarik, zdobyli Berlin, a niedźwiedź Wojtek walczył pod Monte Cassino.

– No i?

– To jest niesamowite. Polscy żołnierze walczyli i na wschodzie i na zachodzie Europy. Dowodzili nimi różni generałowie. No i tutaj pojawił się problem.

– Jaki?

- Nie wszystko chyba zrozumiałem z podręcznika. A jutro w klasie mamy mieć konkurs ze znajomości losów polskich żołnierzy podczas II wojny światowej.
- Mam ci to wytłumaczyć?
- Nie, przepytaj mnie. Zadawaj mi krótkie pytania.
- OK. Zaczynamy. Podaj mi tylko kartkę i długopis, będę od razu liczyć twoje punkty. Zaczynamy. Skąd się wzięli polscy żołnierze na terenie Związku Sowieckiego?
- Zostali wzięci do niewoli przez Armię Czerwoną we wrześniu 1939 roku.
- Dlaczego Stalin zgodził się na utworzenie armii polskiej?
- Ponieważ ponosił klęski i brakowało mu żołnierzy.
- Kto stanął na czele tej armii?
- Generał Anders.
- Gdzie była tworzona armia polska?
- W Buzułuku.
- Dlaczego armia Andersa opuściła Związek Sowiecki?
- Ponieważ Rosjanie nie dostarczali, ani wystarczającej liczby uzbrojenia, ani żywności.
- Dokąd się udała armia Andersa?
- Brytyjczycy zaproponowali, aby wsparła oddziały brytyjskie przy ochronie złóż ropy naftowej w Iraku i Iranie.
- Jaki związek z tą sprawą miały wydarzenia w Katyniu?
- Niemcy odkopali groby polskich oficerów zamordowanych przez Sowietów.
- Myślę, że tu powinienesz szerzej opowiedzieć o tym co się wydarzyło i jakie miało konsekwencje międzynarodowe.
- Ok.
- Teraz podliczymy punkty..... Bardzo dobrze. Liczę, że wygrasz ten konkurs.
- Trochę mnie uspokoiłaś.

– Wiesz co? Nagrałam kiedyś w telewizji ciekawy program dokumentalny o Armii Andersa. Zaraz go włączę.

Rozdział 2

Niedźwiedź Wojtek.

Tomek i Ania oglądają fragment programu dokumentalnego o niedźwiedziu Wojtku.

– W 1942 roku Armia Andersa maszerowała z Iranu do Palestyny. Po drodze spotkali małego Persa, od którego kupili małego niedźwiadka. Nazwali go Wojtkiem. Żołnierze zaopiekowali się nim. Wykarmili go wodą zmieszaną z mlekiem. Wojtek stał się oficjalnie żołnierzem Armii Andersa. Otrzymał książeczkę wojskową. Nadano mu numer ewidencyjny. Przyznano mu nawet żołd...

– Żołd? Po co niedźwiedziowi pieniądze?

– Słyszałam, że żołdem Wojtka była podwójna porcja jedzenia. Bardzo lubił owoce, syropy, marmoladę oraz miód...

– W nagrodę za dobre zachowanie Wojtek dostawał od żołnierzy także piwo. Podobno jadł też papierosy...

– Kto by pomyślał... Dziś w ogrodach zoologicznych niedźwiedziom, ani w ogóle żadnym zwierzakom, nie daje się piwa ani papierosów.

– Nie lubię, jak o Wojtku mówi się „zwierzak”. Dla żołnierzy był on kolegą. Oczywiście piwo i papierosy nie były zdrowym pokarmem, ale nie zmienimy faktów...

– Wojtek jadł i spał razem z żołnierzami. Bawił się także z nimi w zapasy. Uwielbiał jazdę samochodami ciężarowymi. Niedźwiedź Wojtek razem z żołnierzami Armii Andersa przeszedł drogę przez Irak, Syrię, Palestynę i Egipt oraz walczył we Włoszech. Pomagał też w walce o Monte Cassino z Niemcami w maju 1944 roku...

– W jaki sposób?

– Nosił amunicję. Niedźwiedź z amunicją w łapach znalazł się na odznace, którą przypinano do mundurów żołnierzy oraz na proporczykach umieszczanych na samochodach. Był znakiem rozpoznawczym Polaków. Wojtek otrzymał stopień wojskowy kaprała.

– Widziałem taką odznakę w muzeum...

– Bitwa o Bolonię była ostatnią bitwą, w której uczestniczyli żołnierze Armii Andersa. Do Polski, która znalazła się pod okupacją sowiecką, wróciło paruset żołnierzy. Reszta udała się do Wielkiej Brytanii, a wraz z nimi Wojtek – możliwość osiedlenia się tam zapewnił im Churchill. Niedźwiedź stał się ulubieńcem okolicznej ludności. Po zdemobilizowaniu żołnierzy Wojtek został oddany do Ogrodu Zoologicznego w Edynburgu (1947 rok). W zoo bardzo często odwiedzali go dawni żołnierze. Niedźwiedź Wojtek zdechł w 1963 roku. Informację o jego śmierci podało Radio brytyjskie...

– Fajnie, że nagrałaś ten dokument o Wojtku.

– Lubię historię. Jest tyle niesamowitych faktów i ciekawostek.

Rozdział 3

Podsumowanie. Polscy żołnierze na froncie wschodnim.

Ania kontynuuje odpytywanie Tomka do konkursu historycznego o losach żołnierzy polskich na frontach II wojny światowej. Tym razem na froncie wschodnim.

– Aniu, ale... to jeszcze nie koniec.

– Czego nie koniec?

– No bo ten konkurs dotyczy jeszcze losów żołnierzy dowodzonych przez Berlinga.

– Czyli mam dalej zadawać pytania?

– Tak. Wtedy będę spokojniejszy i nie będę się denerwować podczas konkursu.

– No dobrze. Jaka była przyczyna powstania armii Berlinga?

– Nie wszyscy żołnierze zdążyli dotrzeć na miejsce zbiórki armii Andersa w Buzułuku. Oficjalną przyczyną była prośba polskich komunistów, którzy przebywali wtedy na terenie ZSRS. Wielu żołnierzy w dowodzonej przez Berlinga jednostce to byli ci, którzy nie zdążyli dotrzeć na miejsce zbiórki armii Andersa w Buzułuku.

– Gdzie wyznaczono miejsce tworzenia tej armii?

– W Sielcach nad Oką.

– Jak się nazywała pierwsza jednostka tej armii?

- 1 Dywizja Piechoty im. Tadeusza Kościuszki.
 - Kiedy powstała?
 - W maju 1943 roku.
 - Kiedy utworzono I Armię Wojska Polskiego?
 - W 1944 roku.
 - Czy armia ta pomogła powstańcom warszawskim?
 - Nie, ponieważ działała ona w ramach Armii Czerwonej. Sami Polacy nie byli w stanie pomóc. Stalin nie chciał pomóc Polakom, ponieważ po wojnie chciał Polsce narzucić system komunistyczny. Dlatego pomocy walczącej Warszawie udzieliły nieliczne oddziały I Armii Wojska Polskiego pod dowództwem Berlinga. Polscy żołnierze ewakuowali się ze zdobytych przyczółków na Czerniakowie i Żoliborzu.
 - Jaki był dalszy przebieg szlaku bojowego?
 - Polacy, razem z Rosjanami wyzwolili Warszawę, a następnie walczyli z Niemcami w Wielkopolsce, na ziemi lubuskiej, zdobyli Wał Pomorski i brali udział w zdobyciu Berlina.
 - Super! Nie popełniłeś żadnego błędu. Gratuluje!
 - Teraz rozumiem, skąd się wzięli polscy żołnierze i pod Monte Cassino, i pod Berlinem. Wydawało mi się to aż nieprawdopodobne.
 - Polska historia jest bardzo skomplikowana.
 - A czy historia z serialu „Czterej pancerni i pies” jest prawdziwa?
 - Nie, jest wymyślona. Tak jak historia o niedźwiedziu Wojtku jest prawdziwa, tak scenariusz serialu o Szariku został wymyślony. Musisz pamiętać Tomku, że ten serial pokazywał tylko część historii polskich żołnierzy. Ówczesne komunistyczne władze po ogromnym sukcesie pierwszej serii, nakazały nakręcić pozostałe dwie serie. Był on więc wykorzystywany propagandowo. A nie było filmu, który pokazywałby w tak atrakcyjny sposób dzieje Armii Andersa. Po prostu władze komunistyczne się na to nie zgodziły.
 - W rolę Szarika wcieliły się aż trzy psy, oczywiście tej samej rasy. Dzisiaj jeden z psów stoi wypchany w Centrum Szkolenia Policji w Sułkowicach.
-

Polecenie 1

Przedstaw szlak bojowy armii Andersa. Wyjaśnij przyczyny jej utworzenia oraz opuszczenia przez nią ZSRS.

Polecenie 2

Opowiedz historię niedźwiedzia Wojtka.

Polecenie 3

Opisz szlak bojowy Ludowego Wojska Polskiego. Skomentuj kontekst polityczny powstania filmu „Czterej pancerni i pies” oraz włącz w opowiadanie losy psa Szarika.

Podsumowanie

II wojna światowa była wielką tragedią dla Polaków. Po zajęciu Polski przez III Rzeszę i ZSRS, nasz kraj zniknął z mapy Europy. Setki tysięcy żołnierzy polskich trafiło do niewoli. Niezależnie, na którym froncie później walczyli – czy szli z Armią **Andersa**, czy szli razem z Armią Czerwoną – przelewali krew i ginęli za Polskę. Płacili ogromną cenę – często oddawali własne życie – za to, aby wyzwolić ojczyznę spod okupacji hitlerowskiej.

1.09.1939 – atak Niemiec na Polskę – początek II wojny światowej

17.09.1939 – zdradziecki napad ZSRS na Polskę

28.09.1939 – III Rzesza i ZSRS podpisują układ, w wyniku którego Polska znika z mapy Europy

30.07.1941 – układ Sikorski-Majski, w wyniku którego powstaje Armia Polska w ZSRS pod dowództwem gen. W. Andersa

1942 – opuszczenie terenów ZSRS przez Armię Andersa, połączenie z pozostałymi polskimi formacjami stacjonującymi na Bliskim Wschodzie. Rozkazem Naczelnego Wodza powołano Armię Polską na Wschodzie.

od 1942 Armia Andersa jest częścią Brytyjskiego Korpusu Ekspedycyjnego

1943 r. powstanie II Korpusu Polskich Sił Zbrojnych

maj 1943 – powstanie 1 Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki

12-13.10.1943 – pierwsza bitwa 1 DP pod Lenino.

1944 – przekształcenie polskich oddziałów w 1. Armię Wojska Polskiego, a następnie w Wojsko Polskie, na czele którego stanął gen. Michał Rola-Żymierski. Razem z Armią Czerwoną WP doszło do Berlina.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

PRACA DOMOWA

Praca domowa

Polecenie 4.1

Poszukaj informacji, w jaki sposób został upamiętniony niedźwiedź Wojtek.

Zadania

Ćwiczenie 1

Zaznacz zdania zawierające informacje prawdziwe.

	Prawda	Fałsz
Armia Andersa powstała po wykryciu zbrodni katyńskiej.	☐	☐
Miejszem zbiórki Armii w ZSRS był Buzułuk.	☐	☐
Wobec wrogich działań ZSRS (m.in. brak żywności, broni) armia Andersa opuściła tereny ZSRS.	☐	☐
Szlak Armii prowadził przez Egipt, Włochy i Wielką Brytanię.	☐	☐
Żołnierze Armii Andersa zdobyli Berlin.	☐	☐
Żołnierze Armii Andersa zdobyli po krwawych walkach Monte Cassino.	☐	☐

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Ułóż w prawidłowej kolejności następujące wydarzenia dotyczące „szlaku bojowego” niedźwiedzia Wojtka.

Palestyna	◆
Szkocja	◆
Włochy	◆
Egipt	◆
Syria	◆
Irak	◆

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Zaznacz wydarzenia związane ze szlakiem bojowym Wojska Polskiego pod dowództwem generała Berlinga.

Bitwa o Bolonię

Przejście przez Iran, Irak, Palestynę

Wyzwolenie Warszawy

Bitwa o Monte Cassino

Bitwa pod Lenino

Zdobycie Berlina

Bitwa o Wał Pomorski

Sielce nad Oką punktem zbornym dla żołnierzy

Buzułuk punktem zbornym dla żołnierzy

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Słowniczek

12-13 października 1943 roku

pierwsza bitwa 1 Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki pod Lenino. Została okupiona olbrzymimi stratami polskimi.

17 września 1939 roku

zaatakowanie Polski przez Armię Czerwoną. ZSRS złamał wcześniejszy układ o nieagresji zawarty z Polską.

18 maja 1944 roku

zdobycie Monte Cassino przez żołnierzy polskich II Korpusu gen. Andersa. Bitwa ta umożliwiła aliantom dalszy marsz przez Półwysep Apeniński. Polacy ponieśli ogromne straty. Symbolem tej bitwy stała się pieśń „Czerwone maki na Monte Cassino”.

28 września 1939 roku

podpisanie układ o przyjaźni i granicach przez Niemcy i ZSRS, na mocy którego dokonano podziału ziem polskich i ustalono przebieg granicy niemiecko- sowieckiej.

30 lipca 1941 roku

podpisanie układu Sikorski- Majski, na mocy którego powstała Armia Polska w ZSRS pod dowództwem gen. Andersa.

Buzułuk

miejsce tworzenia Armii Polskiej gen. Andersa.

Gen. Władysław Anders (1892-1970)

wojskowy i polityk. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Ciężko ranny w kampanii wrześniowej, aresztowany przez NKWD. W sierpniu 1941 roku został zwolniony z więzienia na mocy układu Sikorski-Majski. Generał Sikorski wyznaczył go do tworzenia armii polskiej w ZSRS. Wyprowadził armię polską na Bliski Wschód, zabierając razem z żołnierzami kobiety i dzieci. W lipcu 1943 roku objął dowództwo II Korpusu Polskiego, dowodząc m.in. w bitwie pod Monte Cassino. W lutym 1945 roku prezydent Raczkiewicz mianował go Naczelnym Wodzem Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Po wojnie był niekwestionowanym przywódcą polskiej emigracji politycznej.

Gen. Zygmunt Berling (1896-1980)

w czasie I wojny światowej walczył w Legionach Polskich. W okresie międzywojennym był oficerem Wojska Polskiego. W październiku 1939 roku został aresztowany przez NKWD. Podjął współpracę z władzami sowieckimi. Po napaści III Rzeszy na ZSRS znalazł się w armii Andersa. Nie podporządkował się decyzji władz polskich o ewakuacji polskich oddziałów z ZSRS. Pozostał w ZSRS jako dezertor. Zaocznie skazany został na karę śmierci. Nawiązał kontakt z komunistami polskimi. W kwietniu 1943 roku Stalin wyznaczył go na dowódcę 1 polskiej Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki. Od marca 1944 roku był dowódcą Armii Polskiej w ZSRS. Został jednak zdymisjonowany. W roku 1947 pozwolono mu powrócić do Polski. Nie pełnił już żadnych ważnych stanowisk wojskowych.

Sielce nad Oką

miejsce utworzenia 1 Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki